

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Кафедра філософії

06-07-136

Методичні вказівки та плани
семінарських занять з дисципліни «Культурологія»
для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент»
денної форми навчання

Рекомендовано до друку
методичною комісією
за напрямом 6. 030601
«Менеджмент»,
протокол № 6
від «20» грудня 2013 р.

Рівне - 2014

Методичні вказівки та плани семінарських занять з дисципліни «Культурологія» для студентів напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» НУВГП денної форми навчання / Наконечна О.П., Мельничук М.С. – Рівне: НУВГП. 2014. – 36 с.

Упорядники: Наконечна О.П., докт. філос. наук, професор.,
Мельничук М.С., канд. філос. наук, доцент каф. філософії
(тема 4).

Відповідальний за випуск: О.П. Наконечна, докт. філос. наук,
проф., зав. кафедри філософії

Зміст

Вступ.....	3
1. Мета і завдання дисципліни.....	3
2. Методичні поради щодо роботи над дисципліною.....	5
3. Методи оцінювання знань.....	5
4. Розподіл балів, що отримують студенти.....	5
5. Структура навчальної дисципліни.....	6
6. Тематичний зміст семінарських занять.....	7
7. Плани семінарських занять.....	8
8. Завдання для проміжного контролю.....	14
9. Тести проміжного контролю.....	15
10. Завдання для підсумкового контролю.....	28
11. Тести підсумкового контролю.....	30
12. Література.....	36

© Наконечна О.П.,
Мельничук М.С., 2014
© НУВГП, 2014

Вступ

Шановні студенти!

На сучасному етапі демократизації і трансформації нашого суспільства, коли триває докорінне переосмислення цивілізаційних засад життя, постала реальна можливість виразити свій духовний, індивідуальний потенціал. Такій спрямованості сприяє нова навчальна дисципліна «Культурологія», до вивчення якого ви приступаєте. Опанування цієї дисципліни стає передумовою вашого духовного та інтелектуального збагачення, здатності до адекватного розуміння і вирішення різноманітних проблем сьогочасного людського буття, дає можливість системно досягнути культурологічні надбання світу і діяльності людини.

Дисципліна за обсягом досить об'ємна, але вивчається у стислі строки – протягом одного семестру. Тому важливо, щоб студенти усвідомили обсяг виконання, форми і зміст навчальної роботи та згідно з цим планували і здійснювали самостійну підготовку. Запропоновані методичні рекомендації мають за мету допомогти студентам зорієнтуватися у культурологічній проблематиці, акцентувати напрямки підготовки питань семінарських занять, ґрунтовно засвоїти основні терміни та категорії. Перед планами занять подано основну навчальну і навчально – методичну літературу, а до кожної теми – додаткову літературу, ознайомлення з якою дасть можливість поглибити знання.

Збалансованість теоретичного, інформаційного, пізнавального матеріалу дає можливість використовувати такі додаткові завдання як визначення термінів, написання повідомлень про персоналії, роботу з першоджерелами, написання тематичних рефератів, які включено у плани семінарських занять і запропоновано на вибір студента. Завдання для самостійної роботи спонукатимуть до засвоєння інформації, що необхідна для отримання додаткових балів чи до здачі заліку.

Бажаємо вам успіху на шляху опанування культурологічних знань!

Мета і завдання дисципліни

Методичні рекомендації складено відповідно до концепції нової нормативної дисципліни «Культурологія» циклу гуманітарної і соціально-економічної підготовки студентів у вищих технічних вузах.

Педагогічною метою є формування висококультурних фахівців, творчих особистостей, здатних адаптуватись до суперечливих умов глобалізації інформаційного простору сучасного буття, що особливо актуально в умовах зростаючого динамізму економічних і соціальних процесів.

Викладання дисципліни ставить за мету вивчення та узагальнення кращих досягнень, вироблених людством на основі системного підходу,

розроблених культурологічних методик і методологій. Формування ціннісного ставлення особистості до дійсності має спрямувати молодь на узагальнення та поглиблення культурологічної компетенції та спонукати до успішної професійної діяльності у полікультурному просторі. У результаті збагачення студентів інформацією щодо загальносвітового культурного процесу створюються умови для інтелектуально-духовного саморозвитку та самореалізації.

Досягнення поставленої мети включає такі основні завдання:

- оволодіння системними знаннями в сфері культурології;
- аналіз культури як системи культурних феноменів;
- дослідження типології культур та культурних одиниць;
- освоєння культурних кодів і міжкультурної комунікації;
- розкриття особистісного виміру культурної історії людства та формування на її основі досвіду вирішення професійних проблем.

Студент вивчаючи дисципліну повинен **знати:**

- основні культурологічні поняття та специфіку культурологічного аналізу;
- основні школи і концепції культурології, зміст яких відображає характер культурно-історичного розвитку світової культури;
- сутність феномену культури в сукупності її ціннісно-змістовних, нормативно-регулятивних і знаково-комунікативних характеристик;
- логіку становлення та розвитку світових цивілізацій та їх культур;
- характерні риси сучасної світової і української культури та культурологічний зміст глобальних проблем.

Уміти:

- вільно володіти культурологічною термінологією та принципами культурологічного аналізу;
- аналізувати основні філософські концепції культурології;
- робити компаративний аналіз різних культур, епох;
- визначати й оцінювати значення культурних подій та аналізувати мистецькі стилі;
- використовувати культурологічні знання у своїй професійній діяльності при осмисленні сучасних проблем соціокультурного розвитку.

Мати навички:

- конспектування лекцій;
- конспектування першоджерел;
- публічного виступу;
- самостійної роботи з вивчення матеріалів дисципліни;

- вільного оперування категоріальним апаратом і володіння термінологією під час виконання письмових та усних завдань, виступів на семінарах, олімпіадах, конференціях.

Методичні поради щодо роботи над дисципліною

Опануванню програмного матеріалу сприяє поєднання студентом різних форм вивчення дисципліни: лекція, семінар, консультація, самостійна робота. Самостійна робота сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни, формує навички роботи з літературою та першоджерелами, розвиває творче мислення та особистісний підхід до змісту дисципліни.

Методичні поради при підготовці до семінарських занять

Семінарське заняття – одна з важливих форм аудиторної роботи у вивченні дисципліни «Культурологія», що тісно пов'язане з лекціями та іншими формами навчальної роботи у вищій школі. Семінарські заняття більше, ніж інші форми організації навчання, розвивають пізнавальну активність і самодіяльність студентів, навчають логічно мислити і аргументувати свої думки, навчають цінній якості – вміти слухати один одного.

Семінарські заняття проводяться у таких формах:

- Семінар-розгорнута бесіда;
- Семінар-дискусія;
- Семінар-захист рефератів;
- Семінар-«мозковий штурм».

Різні форми семінарських занять мають багато спільного у процесі підготовки та їх проведенні. Вони вимагають:

1. Ретельного вивчення навчального матеріалу за допомогою підручників, навчальних посібників, сучасної додаткової літератури.
2. Бажання виступати, відстоювати свою точку зору, а також уміння регулярно вести записи у своїх конспектах.
3. Толерантного ставлення до плюралізму думок своїх товаришів та викладача.

Методи оцінювання знань

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- поточне усне та письмове опитування;
- оцінка за самостійну роботу;
- проміжний та підсумковий заліковий тест.

Для діагностики знань використовується кредитно-модульна система зі 100-бальною шкалою оцінювання.

Розподіл балів, що отримують студенти

Поточне опитування та СРС								Сума
Т.1	Т.2	Т.3	Т.4.	Т.5	Т.6	Т.7	Т.8	100
7	6	7	20	8	8	14	30	

На 4 занятті студенти пишуть проміжний модуль (15 балів), на 9 занятті – підсумковий модуль з дисципліни (25 балів).

Модульна форма контролю включає в себе наступні форми робіт та оціночні бали за їх виконання

№ п.п	Види навчальної діяльності	Оціночні бали
1.	Відвідування лекційних занять	0,2 б. за 2 год.
2.	Відвідування практичних занять	0,5 б. за 1 заняття
3.	Доповідь на семінарському занятті	2 б.
4.	Усна відповідь на запропоноване питання	0,5 б.
5.	Доповнення	0,5 б.
6.	П'ятихвилинне опитування	1 б.
7.	Участь в дискусії на семінарському занятті	1 б.
8.	Підготовка завдань для самостійної роботи	1,5 б.
9.	Підготовка конспекту першоджерел і використання його у відповіді	2 б.
10.	Підготовка письмового есе або реферату	3 б.
11.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції	3 б.
12.	Участь в олімпіаді	2 б.
13.	Призове місце в олімпіаді чи конференції	5 б.
14.	Виступ з доповіддю на студентській науковій конференції в іншому вузі	7 б.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Усього	у тому числі		
		л	п	с/р
1	2	3	4	5

Тема 1. Культурологія: її предмет і філософський сенс	13	2	2	9
Тема 2. Культурологічний вимір співвідношення природа – культура	13	2	2	9
Тема 3. Співвідношення культури та цивілізації	17	4	4	9
Тема 4. Схід – Захід: діалог культур	13	2	2	9
Тема 5. Культурний феномен Античності	13	2	2	9
Тема 6. Духовне буття світу і людини доби Середньовіччя і Відродження	13	2	2	9
Тема 7. Культуротворчі універсалії Нового та Новітнього часу	13	2	2	9
Тема 8. Соціокультурна динаміка та глобальні проблеми сучасності	13	2	2	9
Всього	108	18	18	72

Тематичний зміст семінарських занять

№ п/п	Блоки змістовних модулів (розділи). Змістові модулі (теми)	Кількість годин	
		Всього семінарських занять	самостійна робота
1.	Тема 1. Культурологія: її предмет і філософський сенс	2	9
2.	Тема 2. Культурологічний вимір співвідношення природа – культура	2	9
3.	Тема 3. Співвідношення культури та цивілізації	4	9

4.	Тема 4. Схід – Захід: діалог культур	2	9
5.	Тема 5. Культурний феномен Античності	2	9
6.	Тема 6. Духовне буття світу і людини доби Середньовіччя і Відродження	2	9
7.	Тема 7. Культуротворчі універсалії Нового та Новітнього часу	2	9
8.	Тема 8. Соціокультурна динаміка та глобальні проблеми сучасності	2	9
Всього		18	72

Плани семінарських занять

Тема 1. Культурологія: її предмет і філософський сенс

Основні поняття та категорії: антропологія, артефакт, архетип, діяльність, духовна культура, культурологія, культурні універсалії, людиновимірність, матеріальна і духовна культура, зміст культури, мистецтво, ментальність, природа, світогляд, творчість, художня культура.

План

1. Культурологія в системі гуманітарних знань і як соціально-історична реальність. Основні культурологічні школи і концепції.
2. Соціальне призначення культури та її основні функції. Структура культури.
3. Знаково-символічний вимір культури. Мова як чинник національно-культурної ідентифікації.

Контрольні запитання

1. Які причини відзначають контекстуалізацію культурологічного знання?
2. Які науки утворюють систему культурологічного знання?
3. Назвіть базові культурологічні школи і концепції.
4. Що таке універсальна картина світу?
5. У чому полягає людиновимірна сутність культури?
6. Творчість яких українських діячів вплинула на формування національної культурологічної думки?
7. Які функції культури?

8. Охарактеризуйте основні підходи в розумінні структури культури.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте письмове повідомлення на тему: «Засадничі умови виникнення культури».
2. Розкрийте філософсько-світоглядний сенс вислову І. Канта «Культура – остання мета природи, людина покликана її створювати. Культура за її структурою органічна, людина в ній – не лише засіб, а й мета».
3. Ви схильні підтримати чи заперечити визначення культури Е.Б. Тайлором: «Культура чи цивілізація в широкому етнографічному смислі складається у своєму цілому із знання, вірувань, мистецтва, моралі, законів, звичаїв і деяких інших здібностей і звичок, засвоєних людиною як членом суспільства. Явища культури у різних людських суспільствах, наскільки можуть бути дослідженні в їх основі начала, являють предмет, зручний для вивчення законів людської думки і діяльності».
4. Кому з мислителів належать такі слова: «Культура народилася з культу, джерела її – сакральні. Навкруги храму зачалася вона і в органічний свій період була пов'язана із життям релігійним»?
5. Яка назва культурологічної концепції представлена уривку даного тексту, назвіть прізвище автора: «...Справжня культура не може існувати поза певним ігровим змістом... Культура все ще бажає в певному сенсі гратися – за взаємною домовленістю стосовно визначених правил... гра змагання як імпульс, більш давні, ніж культура, здавна наповнювала життя і, подібно до дріжджів, спонукала до росту форми архаїчної культури».
6. Яка концепція культурологенезу представлена у наведеному нижче тексті, хто її автор: «Кожна культура вимушена будуватись насилуванні та забороні потягів... Цьому психологічному факторові належить вирішальне значення при оцінці людської культури... із заборон... культура почала невідомо скільки тисячоліть тому своє звільнення від первісного тваринного стану... імпульсивні бажання... зано-во народжуються з кожною дитиною... наш розвиток рухається в такому напрямі, що зовнішній примус поступово переміщується всередину, і особлива психічна інстанція, людське над – Я залучає його до числа своїх заповідей...».
7. Прокоментуйте визначення відомого філософа:
«Культура – це не просто природа, але така природа, яка обробляється і розвивається суспільно. І культура – це не просто суспільство, але таке суспільство, яке розвивається у певних природних умовах» (О.Ф. Лосев).

8. Прореферуйте статтю С.П. Стоян «Природне та штучне: пошук втраченої гармонії», сформулюйте питання для дискусії.

Теми есе, рефератів

1. Культура як специфічний спосіб існування людини.
2. Мистецтво як культурний феномен.
3. Оптимістичний і песимістичний погляд на культуру.
4. Культура, культ, гра: характер співвідношення.
5. Особливості і структура культурології ХХ ст.

Література: базова: [2, 3], додаткова: [3, 5, 7].

Тема 2. Культурологічний вимір співвідношення природа – культура

Основні поняття і категорії: природа, людина, культура, суспільство, артефакти, творчість, універсалії, етноцентризм, географічний детермінізм, діяльність, ойкумена.

План

1. Етимологія і зміст понять «природа – культура».
2. Філософське осмислення єдності проблеми «природа – людина – суспільство – культура».
3. Людська діяльність, творче начало і світ артефактів. Людиновимірний характер культури.

Контрольні питання

1. Розкрийте зміст термінів «культура-природа».
2. Які основні закономірності культурної еволюції?
3. У чому проявляється суперечливий характер взаємодії «природа-культура»?
4. Що означає поняття «артефакт»?
5. В чому полягає сутність людиновимірного характеру культури?
6. Що означає поняття «культурні універсалії»?
7. Чи взаємозв'язані між собою поняття «етноцентризм» та «географічний детермінізм»?

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте вислів Л. Берне: «Якщо б природа мала стільки законів як держава, то сам Господь не в змозі був би управляти нею».
2. Як Ви розумієте вислів Г. Гейне: «Як великий художник природа вміє навіть невеликими засобами досягати великих ефектів». Наведіть приклади з власного досвіду або з творів художньої літератури.
3. Чи погоджуєтесь Ви із висловом Рафаеля Санті, якій сказав, що «...треба малювати природу не такою, якою вона є, а такою якою вона повинна бути»?

4. Ваше розуміння висловлювання: «Природа підкоряється лише тому, хто сам підпорядковується їй» (Ф. Бекон).
5. Що на Вашу думку мав на увазі Ж.-Ж. Руссо, який сказав: «Що природа ніколи не обманює нас; це ми завжди обманюємо себе»?
6. Чи підтримуєте Ви наступну думку: «Творіння природи досконаліше творінь мистецтва» (Цицерон).

Теми есе, рефератів

1. Культура як специфічний спосіб існування людини в природі.
2. Природа і культура як основа національного менталітету.
3. Природа наділила нас розумом для того, щоб ми все життя розгадували її таємниці.
4. Моя мала Батьківщина: природа – культура – етнос.
5. Культура як друга природа.
6. Культура – природа – людина: сутність проблеми та шляхи її вирішення.
7. Феномен культурної ідентичності.

Література: базова: [2, 3], додаткова: [3, 5, 7].

Тема 3. Співвідношення культури та цивілізації

Основні поняття і категорії: цивілізація, ознаки цивілізації, структурні зв'язки культури і цивілізації, спільні риси культури і цивілізації, відмінні риси культури і цивілізації, варварство, дикунство, А. Тойнбі, О. Шпенглер, Л. Морган, С. Хантінгтон, М. Данилевський, цивілізаційний процес.

План

1. Генетичний зв'язок культури і цивілізації.
2. Вихідні ознаки цивілізації.
3. Структурні зв'язки культури та цивілізації: протиріччя та ймовірність їх вирішення.

Контрольні запитання

1. Чим відрізняється між собою за змістом терміни «культура» і «цивілізація»?
2. Які Ви знаєте визначення поняття «цивілізація»?
3. Чи існують відмінні і спільні риси між культурою і цивілізацією?
4. Чи існують можливі конфлікти між культурою та цивілізацією?
5. Назвіть представників теорії «локальних» цивілізацій?
6. Який основний зміст містить книга О. Шпенглера «Занепад Європи»?
7. Який вплив мають цивілізаційні процеси на сучасний процес глобалізації?

Завдання для самостійної роботи

1. Ви схильні підтримати чи заперечити визначення культури Е.Б. Тайлором: «Культура чи цивілізація в широкому етнографічному смислі складаються у своєму цілому із знання, вірувань, мистецтва, моралі, законів, звичаїв і деяких інших здібностей і звичок, засвоєних людиною як членом суспільства».
2. Порівняйте оцінки цивілізації відомих філософів, зробіть аргументовані висновки «...я розглядаю цивілізацію як культурну спільність найвищого рангу, як найширший рівень культурної ідентичності людей... Цивілізація визначається наявністю загальних рис об'єктивного порядку, таких як мова, історія, релігія, звичаї, інститути, а також суб'єктивна само ідентифікація людей» (С. Хантінгтон).
«Цивілізація це перш за все духовне здоров'я науки... Цивілізація передбачає формальні механізми упорядкованою правовою поведінки, а не засновані на чийсь милості, ідеї чи доброї волі. Це і є умовою соціального, громадянського мислення» (М. Мамардашвілі).
3. Чи поділяєте Ви думку Ф. Гізо, який твердив наступне: «Я переконаний, у людства спільна доля, що передача накопиченого людством дійсно відбувається і що, відтак, це загальна історія цивілізації повинна бути написаною... Ідея прогресу. Розвитку уявляється мені основною ідеєю, що міститься у слові цивілізація».
4. Що мав на увазі М. Бердяєв, коли говорив, що «Цивілізація знеособлює людську історію, постає деяким спільним для всіх суспільств стандартом, у той час як культура є самобутньою у кожного народу?»
5. До якої культурологічної парадигми слід віднести думку М. Бердяєва, що «...Культура пов'язана із культом, вона із релігійного культу розвивається, є результатом диференціації культу, розгортанням його змісту... Цивілізація є переходом від культури, від споглядання, від творення цінностей до самого життя, шукання життя, відання себе його стрімкому потокові, організації життя і зачарування життям».
6. Поясніть зміст проблеми Схід – Захід за К.-Г. Юнгом: «Інтраверсія – це стиль Сходу, а екстраверсія – стиль Заходу. На Заході інтраверсія сприймається як аномальне, хворобливе і взагалі неприпустиме явище. На Сході ж, навпаки, турботливо випестувана нами екстраверсія вважається спокусою підвищеної чутливості, що досягає апогею в сукупності всіх людських страждань».
7. Прокоментуйте міркування американського філософа ХІХ ст. Ральфа Емерсона: «Європа завжди запозичала у східного генія свої релігійні імпульси».

8. Е. Амічіс ставить наступне питання стосовно феномену цивілізації: «Чому цивілізація на своєму шляху давить міриади людських створінь? Чому з кожним днем набуває все більш дикої форми боротьба за життя, поглинаючи кращі сили кожного, розбещуючи совість і роблячи жорстоким серце, скидаючи на землю сотню переможених навколо одного переможця?» Чи погоджуєтесь Ви з такою постановкою питання?

Теми есе, рефератів

1. Співвідношення стандартного і самобутнього у культурі.
2. Теорія локальних цивілізацій.
3. Цивілізація сучасного світу.
4. Цивілізація як соціокультурне явище.
5. Особливості стану культури в сучасній цивілізації.

Література: базова: [2, 3], додаткова: [3, 6, 7].

Тема 4. Схід – Захід: діалог культур

Основні поняття і категорії: агон, калокагатія, канон, космос, логос, пластичність, ордер архітектурний, поліс, циклічний час, дзенське мислення, ахімса, екологічність культури, євразійство, софізм, традиційне суспільство, фундаменталізм, табу, цивілізація східного типу.

План

1. Компаративний аналіз східного та західного типу цивілізації.
2. Специфіка культурно-релігійного світогляду, ціннісних орієнтацій в культурах Сходу і Заходу.
3. Проблема подолання бар'єру між Західною і Східною культурами.

Контрольні питання

1. Як виявляє собою полінелійність розвитку цивілізацій даного часу?
2. Якою є модель часу давньосхідних культур?
3. Порівняйте ідеал людини в культурах Давнього Сходу і Античності.
4. У чому проявляється протилежність феноменів Сходу і Заходу?
5. Коли і за яких умов започатковуються західний і східний шляхи соціокультурного розвитку?
6. Яке місце посідає ісламська культура в сучасному світі?
7. Які риси характеризуються буддійську модель світу?

Завдання для самостійної роботи

1. Характеристикою якого історичного типу культури представлена в тексті філософа О. Лосева «Культура позаособистісна, побудова на сприйнятті космосу, об'єктивно матеріальним, одушевлено розумним і чуттєвим. Космос абсолютний. Все існує тільки в космосі і нічого крім нього не існує. Основне уявлення про світ... зводиться до того, що це є теат-

ральна сцена. А люди – актори, які з’являються на ній, грають свою роль і зникають... А земля – це сцена на якій вони виконують свою роль...»?

2. Прокоментуйте висловлювання філософа Аристотеля про сутність душі. Які особливості античної культури відображено в його словах? «...казано, що таке душа взагалі. А саме вона є сутністю як форма, а це – суть буття такого – то тіла, подібно до того як би природним тілом було якесь знаряддя, наприклад – сокира. А саме: сутністю її було б буття сокирою, і воно б було його душею. А якщо б її відділити, то сокира перестала б бути сокирою і була б лише такою за ім’ям... Душа невіддільна від тіла, оскільки деякі частини душі суть ентелехія тілесних частин».
3. Чи згодні Ви з позицією філософа В. Біблера, що до ролі фатуму в житті давнього грека? Чи можна говорити про відповідальність елліна за свої вчинки?

«Правдивий еллін внутрішньо, нагально підкоряється фатуму, космічній долі, справедливості. Він приречено (в цьому його мужність) виконує накреслення долі – накреслення, яких навіки у зміні десятків генерацій визначено і народження, і життя і смерті родів, племен, полісів. Еллін не може і немає знати (це б було злочином) свою долю і таємний сенс своїх вчинків. Він мусить чесно відіграти свою роль у космічній трагедії. Про те – водночас... стародавній еллін цілком індивідуально відповідає за космічний фатум, за його зав’язку і розв’язку. Це індивід, який може і повинен – і по праву – судити самого себе... Це індивід, який повністю усвідомлює (в глибині душі), передбачає (в глибині розуму) космічний фатальний сенс своєї мимовільної злочинної (порушуючої) дії саме в момент її здійснення».

Теми есе, рефератів

1. Компаративний аналіз східної та західної ментальності.
2. Особливості розуміння часу в давньосхідних культурах.
3. Загальносвітоглядні уявлення індійської культури.
4. Західна культура як культура прогресивного розвитку.
5. Осмислення природи в культурах Індії та Китаю.
6. Специфіка арабо-мусульманського мистецтва.

Література: базова: [2, 3], додаткова: [2, 3, 6, 7].

Завдання для проміжного контролю

1. В чому виявляється актуальність культурології як галузі гуманітарних знань.

2. Які Ви знаєте основні культурологічні школи та концепції. Охарактеризуйте їх зміст.
3. В чому суть та специфіка культурологічного знання?
4. Охарактеризуйте предмет та завдання культурології.
5. Проаналізуйте теорії походження та розвитку культури.
6. Які культурологічні школи в Україні Ви знаєте?
7. Охарактеризуйте семіотику як загальну теорію знаків.
8. Які особливості української національної символіки?
9. Проаналізуйте діалектичний характер єдності культури з природою.
10. В чому філософський зміст проблеми «природа-людина-суспільство-культура»?
11. Проаналізуйте людиновимірну сутність культури.
12. Яка роль культури в прогресивному розвитку людства?
13. Проаналізуйте суть культурної та біологічної еволюції: що є спільне та відмінне?
14. Чому культуру слід вважати проявом практичного начала в діяльності людини?
15. В чому проявляється актуальність проблеми співвідношення культури та цивілізації.
16. Які перспективи та тенденції розвитку взаємовідносин культури і цивілізації?
17. Проаналізуйте цивілізацію як етап розвитку культури.
18. Чи можна вважати культуру соціогенетичним кодом цивілізації, чому?
19. Проаналізуйте теорію «локальних цивілізацій».
20. В чому виражається зміст компаративного аналізу культур: Схід-Захід?
21. Які основні характеристики східної культури як типу культури?
22. Що характеризує західний тип цивілізації як тип прогресивного розвитку?

Тести проміжного контролю

1. Хто вперше в V ст. до н.е. вжив термін «культура» стосовно людини, її розуму, виховання, освіти:
 - а) Цицерон; б) Сократ; в) Платон; г) Демосфен; д) Аристотель.
2. Концепція осьового часу належить:
 - а) А. Тойнбі; б) К. Ясперсу; в) М. Веберу;
 - г) О. Шпенглеру; д) М. Данилевському.
3. Як перекладається латинське слово, від якого виникає термін «цивілізація»:

- а) поліс; б) місто; в) ойкумена; г) громадянський.
4. Хто розглядав цивілізацію як смерть культури:
а) О. Шпенглер; б) Х. Ортега-і-Гасет; в) І. Кант;
г) А. Тойнбі; д) П. Сорокін.
5. Етимологія терміна «культура»:
а) правила поведінки в суспільстві; б) способи оброблення землі;
в) інтелектуальні досягнення людства;
г) матеріальні досягнення людства; д) штучне середовище існування людини.
6. Предмет культурології:
а) суспільство; б) культура суспільства, людини; в) цивілізації.
7. Згідно О. Шпенглером, цикл кожної культури укладається в один і той же часовий інтервал. Він включає в себе чотири періоди, назвіть їх:
а) зародження, розквіт; старіння; смерть;
б) смерть, зародження, розквіт, старіння;
в) дитинство, юність, смерть.
8. У рамках культури виробництва виділяються два види діяльності. Які?
а) землеробство і скотарство; б) збирання і полювання;
в) землеробство і мисливство.
9. Еволюція цивілізації дозволяє виділити в ній дві основні стадії. Які?
а) аграрно-традиційну і індустріальну; б) каменю і заліза;
в) присвоюючу і виробляючу.
10. Хто з філософів висунув ідею про моральну перевагу «природної людини», не зіпсованої культурою і цивілізацією, а також гасло про «повернення в природу»:
а) Г.В.Ф. Гегель; б) Сократ; в) Ж.-Ж. Руссо.
11. Культура виконує кілька життєво важливих функцій. Назвіть головну з них:
а) продовження роду; б) регулятивна функція; в) функція соціалізації.
12. Як називається твір німецького філософа та історика О. Шпенглера, в якому він викладає свої погляди на культуру?
а) «Феномен людини»;
б) «Ідеї до філософії історії людства»;
в) «Занепад Європи».
13. Згідно з К. Ясперсом, в спектр п'яти «осьових культур» входять:
а) Китай, Індія, Персія, Палестина, Греція;
б) Індія, Китай, Італія, Греція, Македонія;
в) Греція, Персія, Палестина, Італія, Індія.
14. Що спочатку означало латинське слово «cultura»:

- а) цивілізація; б) мистецтво; в) обробіток землі.
15. Хто вперше вжив термін «культура» стосовно до людського розуму, духу:
- а) Платон; б) Цицерон; в) Цезар.
16. Поняття «культура» і «цивілізація»:
- а) пов'язані між собою; б) тотожні; в) ніяк не пов'язані.
17. Духовна культура – це:
- а) мистецтво і все, що пов'язано з його створенням, відтворенням, вивченням, поширенням;
- б) діяльність, спрямована на духовний розвиток людини і суспільства, а також продукти, результати цієї діяльності;
- в) матеріальне виробництво з точки зору його впливу на розвиток людини.
18. Що таке світ артефактів?
- а) штучно створена природа; б) природа, що оточує людину; в) біосфера.
19. Універсальна історично перша форма культури:
- а) міф; б) молитва; в) переказ.
20. Деякі вчені пропонують розділити всі цивілізації на два типи: одна з них – оголошується характерною для Західної Європи, а друга – для Сходу. Назвіть способи осягнення людиною світу притаманні для цих цивілізацій:
- а) західний і східний;
- б) техногенний і психогенний;
- в) інтравертний та екстравертний.

Тема 5. Культурний феномен Античності

Основні поняття та категорії: анімізм, сакральність, світове дерево, синкретизм, язичництво, акрополь, Античність, антропоморфізм, атомізм, базиліка, гімназій, граматик, Еллада, елланодики, елліни, еллінізм, епос, календи, катарсис, космоцентризм, логіка, ліра, міфологія, неоплатонізм, олімпіоніки, оракул, пантеон, Парфенон, пастораль, патриції, плебеї, поліс, понтифік, рапсоди, рух, скептики, софісти, стоїцизм, театр, трагедія, тріумф, фаталізм, філософія, храм.

План

1. Культурогенез ранньої історії людства. Людина в первісній культурі.
2. Картина світу в культурі Стародавньої Греції.
3. Зміна підходів до розуміння людини в розвитку культури Стародавньої Греції.

4. Роль мистецтва і наукових знань у вираженні духовного буття людини античності.
5. Самобутність і спадкоємність давньоримської культури.

Контрольні запитання

1. У чому сутність проблеми культурогенезу?
2. Що таке міфічна модель світобудови?
3. Порівняйте уявлення людини про себе в первісній та сучасних культурах.
4. Основні ознаки крито-мікенської культури.
5. Які загальні риси Античної культури?
6. Охарактеризуйте основні періоди розвитку культури Стародавньої Греції.
7. У чому унікальність грецької системи освіти?
8. Які основні відмінності між грецькою і римськими культурами?
9. Яка роль мистецтва і науки у світогляді Античності?
10. У чому полягають найважливіші культурні новації римської Античності?
11. Який вплив Античної традиції на формування системи західних цінностей?

Завдання для самостійної роботи

1. Яка з концепцій з формування міфологічної свідомості здається Вам найбільш прийнятною? Обґрунтуйте свою думку.

«Перша і основна причина перетворення фактів щоденного досвіду на міф є вірування в одушевлення всієї природи – вірування, яке досягає своєї кульмінації в уособленні її. Ця зовсім невипадкова або генетична дія людського розуму неподільно пов'язана з тим первісним станом мислення, коли людина в найменших подробицях навколишнього світу бачить вияв особистого життя і волі. Для примітивних людських племен сонце і зорі, річки і дерева, хмари і вітри стають особистими одушевленими істотами, які живуть подібно до людей або тварин...».

«Невміючи пояснити природні явища, людина поряд з ними відчувала свою беззахисність і самотність... Від взаємодії з природою залишалось відчуття ворожої могутності, здатною вкрай ускладнити або зовсім припинити людське існування. Спроби проникнути в цю таїну було зроблено вже на перших етапах пізнання світу, однак нерозвинутість свідомості і брак об'єктивних знань надали їм фантастичних форм».

2. Чи згодні Ви з такою оцінкою первісного мистецтва? Спробуйте обґрунтовано спростувати погляд автора.

В. Кочановський: «В той же час його відрізняють певна обмеженість змісту, примітивність почуттів і свідомості, пов'язані з обмеженістю практичної діяльності. Людина ще не пізнала сама себе. Невипадково у первісних «венер» риси людського обличчя не зображувались, увага зосереджувалась на анатомічних подробицях тіла. Розум людини тільки пробуджувався, а життєві спостереження поєднувались і фантастикою, магією. Правильно сприймаючи окремі предмети, первісна людина ще не могла охопити цілісну картину буття».

3. Підготуйте письмове повідомлення на тему: а) «Багатство архітектури Давньої Греції. Скарби Акрополя»; б) «Культура епохи еллінізму»; в) «Здобутки культури імператорського Риму»; г) «Християнство як духовний здобуток Античності».

4. Прокоментуйте вислів Г.В.Ф. Гегеля: «Людина, не знайома з витворами античного мистецтва, прожила життя не знаючи краси».

5. Поміркуйте, які засади морально-етичного вчення Сократа за визначенням Ксенофонта: «Боги, казав Сократ, вклали в нас розум, через посередництво якого ми судимо щодо предметів відчуття... довідуємося, як досягти корисного та запобігти шкідливому... Так ось, якщо добродійність-це дещо, що перебуває в душі, якщо до того ж вона не може не бути для нас корисною, то значить вона і є розум... Все стає корисним або шкідливим завдяки розуму або безумству».

6. Як ви розумієте зміст такої фрази з «Антигони» Софокла:

Дивних багато в світі див,
Найдивніше із них – людина,
Вітер льодом січе, вона ж
Дальшу в морі верстає путь...

7. Прокоментуйте сутність світоглядних підвалин за визначенням О.Ф. Лосева: «Тільки космос, взятий в цілому, залишався для класичного періоду (а в значній мірі і для всієї античності) твором чудового мистецтва, якому не переставали дивуватися і який ніколи не стомлювалися споглядати... Завдяки своїй універсальності...він є найдосконалішим твором мистецтва. Він – поєднання абсолютного та естетичного, без чого класичний грек не мислив граничних підвалин буття, яке він пізнавав».

8. Поясніть зміст думки Ф. Ніцше: «Аполлон стоїть переді мною як світлий геній principii individuationis, за допомогою якого тільки і досягається істинне спасіння та звільнення в ілюзії; разом з тим за містичним покликком Діоніса розбиваються пута індивідуальності і широко відкривається дорога до Матерії буття, до багатющої скарбниці речей».

9. Охарактеризуйте основні риси античної культури, опираючись на позицію О. Лосева (Лосев А.Ф. Двенадцать тезисов об античной культуре / Лосев А.Ф. Дерзание духа. – М., 1988. – С. 153-171).

10. Оцініть різні погляди на міфологізацію української соціокультурної свідомості. Обґрунтуйте Вашу позицію щодо цієї проблеми. Що може виступити в ролі українського міфу?

- «Одноставно прийнята населенням України ідеї незалежного розвитку, як такого, що миттєво веде до процвітання, досить швидко була зруйнована».

- «Певно, ніякі об'єктивні фактори, що свідчать що рівень життя в Україні не знижується, не впливають на людську свідомість так, як міфологія, закладена комуністичним суспільством».

- «На українському матеріалі до сьогодні не існує національного міфу. Ми оголосили себе нацією, не маючи національного міфу. Ми створили державу, не створивши вихідного додержавного міфу. Подивимось, що у нас претендувало на статус державного міфу – та ж сама козацька ідея або козацький міф».

- «Міф повинен базуватися на певному архетипі... Наприклад, архетип драконоборця. Класичний приклад – Б. Єльцин під час облоги Білого дому. Це безстрашний герой, що перемагає в ім'я народу чудовисько. Архетип «трікстера» – чарівного авантюриста, на кшталт Остапа Бендера, або барона Мюнхаузена. Цей архетип блискуче розіграний В. Жириновським. Вакантні архетипу «Мудрого Старця» і жіночий «Великої Матері» (Індіра Ганді, Беназір Бхуту). В Україні поки що немає політика, який поклав в основу свого образу архетип».

Персоналії

Олександр Македонський (356-323 до н.е.), Аристотель (384-322 до н.е.), Архімед (близько 287-212 до н.е.), Вергілій Марон Публій (70- 19 до н.е.), Геракліт з Ефесу (близько 544- 470 до н.е.), Геродот (бл. 484-425 до н.е.), Гесіод (VIII-VII ст. до н.е.), Гіппократ (бл. 460-377 до н.е.), Гомер, Гораций Квінт Фланк (65-8 до н.е.), Демокрит (460-370 до н.е.), Діоген Синопський (бл. 412-323 до н.е.), Евклід (бл. 365-300 до н.е.), Еврипід (бл. 480-406 до н.е.), Епікур (341-270 до н.е.), Ератосфен (бл. 282-202 до н.е.), Есхіл (бл. 525-456 до н.е.), Зенон (бл. 335-262 до н.е.), Тіт Лукрецій Кар (бл. 98-55 до н.е.), Марцеллін Амміан (330/335-бл. 396 рр.), Овідій Публіцій Назон (43 р. до н.е. – 18 р. н.е.), Перикл (бл. 490-429 до н.е.), Піфагор (бл. 580 – кінець VI ст. до н.е.), Платон (бл.428-347 до н.е.), Плутарх (бл. 45-127 до н.е.), Пракситель (бл. 390-330 до н.е.), Сенека Луцій Антей (бл. 4 р. до н.е. – 65 р. н.е.), Сократ (470-399 до н.е.), Софокл (бл. 496-406 до

н.е.), Тацит Корнелій (бл. 55 – бл. 120 рр. н.е.), Теренцій Публій (бл. 195-159 до н.е.), Тіт Лівій (59 р. до н. е. – 17 р. н.е.), Фідій (бл. 500-425 до н.е.), Фулідій (бл. 460-400 до н.е.), Цезар Гай Юлій (100-44 до н.е.), Цицерон Марк Тулій (106-43 до н.е.).

Теми есе, рефератів

1. Мистецтво Стародавньої Греції.
2. Специфіка римської культури.
3. Місце Античності в європейському культурному просторі.
4. Видовища як елемент Античної культури.
5. Міфи як форма культури.
6. Первісна культура на терені сучасної України.
7. Культура первісної епохи та становлення перших цивілізацій.

Література: базова: [1, 2, 3], додаткова: [2, 3, 4, 7].

Тема 6. Духовне буття світу і людини доби

Середньовіччя і Відродження

Основні поняття та категорії: агіографія, аскетизм, бакалавр, вандалізм, варвари, василевс, готика, догмат, житія, ієрархія, ікона, іконоборство, інкрустація, канон, квадриум, лірика, магістр, медієвістика, мініатюри, містика, неф, одкровення, патристика, православ'я, сага, серенада, символізм, синкретизм, скрипторій, теократія, теологія, теоцентризм, трактат, тривіум, трубадури, турнір, університет, фарс, абсолютизм, бароко, гуманізм, ересь, індульгенція, інквізиція, кальвінізм, мадригал, маньєризм, опера, Північне Відродження, протестантизм, ренесанс, Реформація, утопія.

План

1. Образ Бога, світу, людини в середньовічній культурі.
2. Гуманізм як ціннісна основа культури Відродження.
3. Особливості художньої культури Ренесансу.
4. Українська культура як феномен східнохристиянського типу.

Контрольні запитання

1. Який вплив античної спадщини на культуру Середньовіччя і Відродження?
2. У чому відмінність середньовічного та ренесансного світогляду?
3. Охарактеризуйте художні стилі культури Середніх віків.
4. Що означає і як виникло поняття «Ренесанс»?
5. Які тенденції визначали розвиток мистецтва Високого Відродження?
6. У чому сутність і культурне значення Реформації?
7. Які особливості феномена української культури Х–ХV ст.
8. Які базові положення ренесансного гуманізму?

9. Назвіть головні догмати протестантизму.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте письмове повідомлення на тему: а) «Змістова домінанта візантійської культури»; б) «Культурні наслідки християнізації Київської Русі»; в) «Середньовіччя – епоха панування релігійного світогляду»; г) «Мистецтво як головний вид духовної діяльності Ренесансу»; д) «Причини краху ренесансного гуманізму».
2. Які філософсько-світоглядні цінності сформовані у твердженні філософа середньовіччя Августина: «Коли людина живе за людиною, а не за Богом, вона подібна до сатани»?
3. Прокоментуйте вислів німецького поета Гете: «Античні храми концентрують бога в людині, собори Середньовіччя підносяться до Бога всевишнього».
4. Охарактеризуйте художні стилі середньовічної культури.
5. Порівняйте художній світ Південного і Північного Відродження.
6. Визначте зв'язок культури Ренесансу з античною спадщиною.
7. Які нові пріоритети у ставленні до розуміння дійсності, до пізнання висловив мислитель Відродження Бернарді Терезо: «Ми не задовольняємося вченням Аристотеля, якому ось вже протягом багатьох століть увесь рід людський вклоняється як ідолу. Нами ж рухає виключно любов до істини і ми вклоняємося їй одній, а не заспокоюємося на тому, що було мовлене давніми мислителями... Якщо в моїй книзі немає спогадів про речі божественні та гідні захоплення, то це лише тому, що автор наслідує лише відчуття та природу, а понад тим – нічого іншого».
8. З'ясуйте культурне значення творчості одного з представників ренесансного мистецтва.

Персоналії

Ансельм Кентерберійський (1033/1034-1109), П'єр Абеляр (1079-1142), Августин Аврелій (354-430), Роджер Бекон (бл.1214-1294), Аніцій Манлій Северин Боецій (бл.480-524), Іоанн Дамаскін (бл.675-754), Іоанн Златоуст (350-407), Климент Римський (бл. 91-101), Нікола Кузанський (1401-1464), Максим Сповідник (бл.580-662), Вільям Оккам (бл.1280-1350), Оріген (185-253/254), Іоанн Дунс Скот (бл. 1266-1308), Феофан Грек (бл. 1340-1410), Фома Аквінський (1225-1274).

Джованні Боккаччо (1313-1375), Джорджоне (1477-1510), Леонардо Бруні (1348-1600), Васко да Гама (1469-1524), Джоржіо Вазарі (1511-1574), Джотто (1266-1337), Галілео Галілей (1564-1642), Гарвей Уільям (1578-1657), Ян Гус (1371-1415), Йоган Гутенберг (1400-1468), Данте Аліґ'єрі (1265-1321), Еразм Роттердармський (1469-1536), Жан Кальвін

(1509-1564), Христофор Колумб (1451-1506), Микола Копернік (1473-1543), Леонардо да Вінчі (1452-1519), Лука Паччолі (1445-1514), Фернан Магеллан (1480-1521), Мазаччо (1401-1428), Мартін Лютер (1483-1546), Макиавеллі Ніколо (1469-1527), Мікеланджело Буонаротті (1475-1564), Мішель де Монтень (1533-1592), Томас Мор (1478-1535), Франческо Петрарка (1304-1374), Франсуа Рабле (1494-1553), Рафаель Санті (1483-1520), Мігель де Сервантес Сааведра (1547-1616), Тиціан (1476-1546), Уільям Шекспір (1564-1616).

Теми есе, рефератів

1. Вплив Візантії на світовий культурний процес.
2. Література Київської Русі.
3. Особливості освіти і науки Середніх віків.
4. Культурна місія лицарства.
5. Специфіка Середньовічної архітектури.
6. Індивідуалістичне самоутвердження особистості в епоху Відродження.
7. Універсалізм як провідна риса діячів доби Відродження.
8. Театр доби Відродження.

Література: базова: [1, 2], додаткова: [2, 3, 4, 7].

Тема 7. Культуротворчі універсалії Нового та Новітнього часу

Основні поняття та категорії: академізм, альтруїзм, ампір, абстракціонізм, експресіонізм, імпресіонізм, елітарне мистецтво, декадентство, деїзм, екзистенціалізм, естетизм, імідж, імпресіонізм, колаж, комікс, конструктивізм, класицизм, кубізм матеріалізм, модернізм, натуралізм, оптимізм, Просвітництво, поп-арт, прогрес, раціоналізм, рококо, реалізм, романтизм, символізм, стиль, урбанізація, формалізм.

План

1. Світоглядні засади Нового часу. Наукова революція XVII ст.
2. Основні домінанти культури Просвітництва: демократизм, раціоналізм, прогресивізм.
3. Роль Романтизму в духовному оновленні європейського суспільства.
4. Людина, світ, суспільство в культурі XIX ст. – пер. пол. XX ст.
5. Особливості і багатоманітність художньої культури.

Контрольні запитання

1. У чому полягають особливості культури епохи Нового часу?
2. Який ідеал людини в культурі Нового часу?
3. Які відмінності західнохристиянського і східнохристиянського бароко?
4. Які загальні особливості соціальних та духовних процесів розвитку Європи Нового часу?

5. Які основні риси культури Просвітництва?
6. Які основні тенденції культури XIX ст.?
7. Що спільного та відмінного в романтизмі та символізмі?
8. Які риси характеризують художню культуру XX ст.?

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте письмове повідомлення на одну з тем: а) «Людина і світ в українській інтерпретації Нового часу»; б) «Досягнення і недоліки реалістичного світобачення»; в) «Розум як панівна філософська ідея культури XVIII ст.»; г) «Авангардизм у театрі»; д) «Роман Джеймса Джойса «Улісс» як вершина вияву модернізму в літературі».
2. Як ви розумієте вислів Ф. Бекона: «Знання – сила» і яким чином він виражає світогляд Нового часу?
3. Зробіть компаративний аналіз світоглядних настанов на світ і людину Відродження та Нового часу.
4. Порівняйте ідеал людини в культурах класицизму і рококо.

Персоналії

Френсіс Бекон (1561-1626), Рене Декарт (1596-1650), Бенедикт Спіноза (1632-1677), Готфрід Вільгельм Лейбніц (1646-1716), Імануїл Кант (1724-1804), Девід Юм (1711-1776).

Йоганн Себастьян Бах (1685-1750), Вольфганг Амадей Моцарт (1756-1791), Людвіг Ван Бетховен (1770-1827), Вольтер (Марі Франсуа Аруе, 1694-1778), Христіан Вольф (1679-1754), Георг Вільгельм Гегель (1770-1831), Йоганн Вольфганг Гете (1749-1832), Томас Гоббс (1588-1679), Франсіско Хосе де Гойя (1746-1828), Даніель Дефо (1660-1731), Дені Дідро (1713-1784), Михайло Васильович Ломоносов (1711-1765), Шарль Луї Монтеск'є (1689-1755), Жан Месьє (1664-1729), Ісаак Ньютон (1643-1704), Блез Паскаль (1623-1662), Растреллі (1700-1771), Жан-Жак Руссо (1712-1778), Джеймс Уатт (1736-1819), Фрідріх Вільгельм Шеллінг (1775-1854), Йоганн Фрідріх Шиллер (1759-1805), Йоганн Готліб Фіхте (1762-1814), П'єр Корнель (1606-1684), Жан Расін (1639-1699), Жан Батіст Мольєр (1622-1673).

Огюст Конт (1798-1857), Герберт Спенсер (1820-1903), Ернст Кассієр (1875-1945), Еміль Ласк (1875-1915), Френсіс Бредлі (1893-1924), Артур Шопенгауер (1788-1860), Фрідріх Ніцше (1844-1900), Карл Маркс (1818-1883), Сьорен К'єркегор (1813-1855), Жорж Бізе (1838-1875), Йоганес Брамс (1833-1897), Джузеппе Верді (1813-1901), Михайло Іванович Глінка (1804-1857), Модест Петрович Мусоргський (1839-1881), Ніколо Паганіні (1782-1840), Микола Андрійович Римський-Корсаков (1844-1908), Петро Ілліч Чайковський (1840-1893), Фрідріх Шопен (1810-1849), Йоганн

Штраус (син, 1825-1899), Оноре де Бальзак (1799-1850), Жюль Верн (1828-1905), Ярослав Гашек (1797-1856), Микола Васильович Гоголь (1809-1852), Віктор Марі Гюго (1802-1885), Федір Михайлович Достоевський (1821-1881), Олександр Дюма (старший, 1802-1870), Вальтер Скотт (1771-1832), Антуан Бекерель (1852-1908), Еміль Золя (1840-1902), Вінсент Ван Гог (1853-1890), Самюель Морзе (1791-1872), Альфред Нобель (1833-1896).

Теми есе, рефератів

1. Соціокультурні та духовні процеси у Європі Нового часу.
2. Проблеми духовного відродження культури українського суспільства ХХ ст.
3. Стильові пошуки у мистецтві ХVIII–ХХ ст.
4. Романтизм як культурний світогляд.
5. Вплив філософії екзистенціалізму на культурні процеси ХХ ст.
6. Сутність антропологічної концепції українського романтизму.
7. Українська культура кінця ХІХ ст. у світовому процесі.
8. Світ і людина в мистецтві експресіонізму та сюрреалізму.

Література: базова: [1, 2], додаткова: [3, 4, 7].

Тема 8. Соціокультурна динаміка та глобальні проблеми сучасності

Основні поняття та категорії: глобалізація, глобалізм, глобальні проблеми, конструктивізм, масова культура, постмодернізм, соціалістичний реалізм, сюрреалізм, технократизм, технократичне мислення, футурологія.

План

1. Глобальні проблеми сучасності та ідеологія глобалізму.
2. Технократичні тенденції в культурі ХХ ст.
3. Українська культура в контексті глобалізації.

Контрольні запитання

1. Які глобальні проблеми сучасної цивілізації?
2. Який етичний аспект усвідомлення меж у глобалізаційних процесах?
3. Що таке техніка і технократизм?
4. У чому сутність і зміст масової культури?
5. Які особливості культури в умовах глобалізації?
6. Назвіть основні особливості розвитку української культури в контексті глобалізації.

Завдання для самостійної роботи

1. Підготуйте письмове повідомлення на тему: а) «Основні ідейні засади глобалізації»; б) «Література концтаборів»; в) «Характеристика етапів розвитку техніки».

2. Порівняйте визначення сучасними філософами феномену глобалізації:

«Глобалізація – це якісно нове явище на нинішньому етапі розвитку людства. Його пов'язують, з одного боку, з колосальним накопиченням капіталу окремими компаніями та країнами. З іншого боку, – це зростаюча взаємозалежність населення Землі, процес, що об'єднує не лише економіку, але і культуру, інформаційну сферу, технології та управління» (В. Корнієнко).

«Я розрізняю, причому різко,... два феномена. З одного боку, – глобалізацію як об'єктивний процес, як потребу людського суспільства у єднанні і деяку мегатенденцію всесвітньо-історичного розвитку, що чітко заявила про себе у наші дні. З іншого, – глобалізацію як прояв і вираження певної геостратегічної політики, яка взята на озброєння і цілеспрямовано здійснюється відомими силами в інтересах так званого «золотого мільярду» (В.І. Толстих).

«Сутністю сучасного суспільства стає його глобальність... По-перше, глобальність суспільства означає, що не може існувати локального соціуму, який би міг самовизначитися поза світовою спільнотою... Друга ознака глобального суспільства полягає у відсутності єдиного нормативного соціального зразка чи моделі для всіх суспільств, натомість, у визнанні неспростовної різниці існуючих у світі соціумів. Глобальне суспільство – не особливий соціальний лад, а всепланетна система співробітництва і співіснування невід'ємних різних соціумів і культур» (С.В. Пролеєв).

3. Дайте свою оцінку твердженню російського вченого І. Шафаревича щодо «технічної цивілізації»: «В історії бувають лінії розвитку, які закінчуються невдачею. Здається, що такою є лінія розвитку технічної цивілізації, яка заснована на науково-технічній утопії... Її невдача загрожує загибеллю не тільки локальній культурі, а й усьому людству й усьому живому на Землі».

4. Витлумачте песимістичні погляди відомих мислителів з приводу залежності людини від техніки:

«Техніка, приєднавшись до душі людської, дала їй всемогутність. Однак вона ж її і розчавила. Вийшла „технічна душа“... без натхнення творчості» (В. Розанов).

«Ми стоїмо перед основним парадоксом – без техніки неможлива культура... однак остаточною перемогою техніки в культурі, вступ у технічну епоху веде культуру до загибелі» (М. Бердяєв).

5. Прокоментуйте твердження іспанського філософа та естетика Ортеги-і-Гасета, який у середині 20-х років ХХ ст. писав, що нове мистецтво «з очевидністю апелює не до маси, що було притаманно романтизму, а до інтелектуальної еліти».

6. Поміркуйте, що описують у сентенціях О. Блок: «Втрачено рівновагу між людиною і природою, між життям і мистецтвом, між наукою і музикою, між цивілізацією і культурою...» та німецький письменник Томас Манн: «Це кінець епохи буржуазно-гуманістичної і ліберальної, яка народилась у добу Відродження, досягла розвитку в період французької революції, і тепер ми присутні при останніх її корчах та агонії».

7. У чому причини появи «авангардистської» драматургії на думку французького критика П'єра де Буадеффра: «Невесело творити в епоху тотальної війни, таборів смерті, атомної зброї, терору, одне слово, під знаком апокаліпсису. Звідси недалеко до висновку, що людина – це мрець у відпустці, а гуманізм – надто тривалий жарт. І створюється враження, ніби чимало письменників прагне якнайбільше роздути нещастя нашої епохи. Абсурдність творчості стала для них догмою, так само неспростовною, як учора було існування Бога».

8. Порівняйте оцінки цивілізації відомих філософів, зробіть аргументовані висновки.

«Я розглядаю цивілізацію як культурну спільність найвищого рангу, як найширший рівень культурної ідентичності людей... Цивілізація визначається наявністю загальних рис об'єктивного порядку, таких як мова, історія, релігія, звичаї, інститути, а також суб'єктивна самоідентифікація людей» (С. Хантінгтон).

«Цивілізація – це перш за все духовне здоров'я науки... Цивілізація передбачає формальні механізми упорядкованої, правової поведінки, а не засновані на чийсь милості, ідеї чи добрій волі. Це і є умовою соціального, громадянського мислення» (М. Мамардашвілі).

Персоналії

Освальд Шпенглер (1880-1936), Феєрабенд Пауль (1924-1994), Едмунд Гуссерль (1859-1938), Зігмунд Фройд (1856-1939), Карл Ясперс (1883-1969), Жан-Поль Сартр (1905-1980), Альбер Камю (1913-1960), Габріель Марсель (1889-1973), Макс Шелер (1874-1928), Клод Леві-Строс (1908-2003), Мішель Фуко (1926-1984), Поль Рікьор (1913-2005), Максим Горький (1868-1936), Еріх Марія Ремарк (1898-1970), Ернест Міллер Хемінгуей

ей (1899-1961), Марія Складовська-Кюрі (1867-1934), Жорж Брак (1882-1963), Сальвадор Далі (1904-1989), Казимир Северинович Малевич (1878-1935), Пабло Пікассо (1881-1973), Сергій Михайлович Ейзенштейн (1898-1948), Костянтин Сергійович Станіславський (1863-1938), Анатолій Васильович Луначарський (1875-1933).

Теми есе, рефератів

1. Глобалізація в контексті постіндустріального суспільства.
2. Українська культура у системі сучасної світової культури.
3. Архетипи світових релігій в контексті глобалізації.
4. Глобальні аспекти суспільно-історичного розвитку.
5. Духовність як проблема сучасної культури.
6. Вплив мистецтва на духовні процеси в сучасній культурі.
7. Особливості співвідношення культури і цивілізації в умовах глобалізації.

Література: базова: [2, 3], додаткова: [1, 3, 5, 6, 7].

Завдання для підсумкового контролю

1. Означте предмет та основні завдання культурології.
2. Які методологічні підходи визначають процеси аналізу культурних явищ?
3. Які існують типи культур?
4. У чому полягає людиновимірна сутність культури?
5. Охарактеризуйте функції культури.
6. Охарактеризуйте структуру культури як цілісність.
7. Які моделі культурної динаміки існують у сучасній культурології?
8. Дайте аналіз базовим культурологічним школам.
9. Розкрийте сутність основних концепцій культури
10. Поясніть особливості культурологічних концепцій українських вчених.
11. Знаково-символічний вимір культури.
12. Охарактеризуйте мову як чинник національно-культурної ідентифікації.
13. Що таке «субкультура» і «контркультура»? Охарактеризуйте одну з молодіжних субкультур.
14. Розкрийте зміст понять «культура» і «природа».
15. Що спільного та відмінного між культурою та цивілізацією? Які найперші ознаки цивілізації?
16. Основні відмінності між західним і східним типами цивілізації та культури.
17. Розкрийте роль традицій у західній і східній культурі.

18. Визначте соціокультурні цінності західних і східних типів цивілізації.
19. Проаналізуйте проблему діалогу між західною й східною культурами.
20. Обґрунтуйте місце України в системі «Схід-Захід».
21. Обґрунтуйте місце людини і природи в давньосхідних культурах.
22. Які особливості розуміння світу і людини в культурі Давнього Китаю та Індії?
23. Охарактеризуйте світ і людину античної культури. Назвіть відомих філософів та митців Античності.
24. Проаналізуйте місце і роль Античності у формуванні європейської культури.
25. Проаналізуйте роль мистецтва і науки у світогляді Античності.
26. Проаналізуйте самотність і спадкоємність давньоримської культури.
27. У чому полягають найважливіші культурні новації римської античності? Назвіть представників даної епохи.
28. Визначте світоглядні універсалиї християнського Середньовіччя. Назвіть представників даної епохи.
29. Античність – Середньовіччя: компаративний аналіз культур.
30. Обґрунтуйте місце людини в культурі доби Середніх віків.
31. Охарактеризуйте художні стилі культури Середніх віків.
32. Гуманізм як філософсько-естетичне явище Відродження. Назвіть представників епохи Відродження.
33. Визначити особливості мистецтва Відродження.
34. Визначте сутність і культурне значення Реформації.
35. Проаналізуйте роль Контрреформації у розвитку світової культури.
36. Обґрунтуйте відмінність середньовічного і ренесансного світогляду.
37. Які особливості художнього стилю бароко?
38. Проаналізуйте процес зміни розуміння людини в культурах Античності, Середньовіччя і Відродження.
39. Проаналізуйте процес становлення реформаційних і гуманістичних ідей в Україні др. пол. XVII – пер. пол. XVIII ст.
40. Які основні світоглядні засади і особливості культури Нового часу?
41. Обґрунтуйте значення науки як феномена європейської культури XVIII ст.
42. Охарактеризуйте мистецько-культурну своєрідність XVIII ст.
43. Які риси характеризують епоху Просвітництва?
44. Обґрунтуйте особливості світобачення діячів Просвітництва.
45. Хто такі енциклопедисти? Яка їх роль в європейській культурі?

46. Визначте основні мистецькі стилі західноєвропейської та української культури XIX ст.
47. Які особливості та закономірності розвитку української та світової культури XX ст.?
48. Дайте порівняльну характеристику особливостей «масової» та «елітарної культури»?
49. Дайте оцінку масовій культурі як явищу XX ст.
50. Які мистецькі стилі представляють Новітню культуру?
51. Назвіть основні особливості розвитку української культури в контексті глобалізації.
52. Технократичні тенденції в культурі XX ст.
53. Охарактеризуйте специфіку, сутність та основні риси техногенної європейської цивілізації.
54. Визначте роль мистецтва у розвитку людства.
55. Проаналізуйте глобальні проблеми XX ст. Означте шляхи їх вирішення.
56. Визначте риси художньої культури XX ст.
57. Дайте оцінку особливостям української культури XX ст.
58. Проаналізуйте місце і роль техніки у західноєвропейській культурі XX ст.
59. Визначте сутність модернізму як специфічного культурного феномена XX ст.
60. Проаналізуйте характерні риси постмодерну.

Тести підсумкового контролю

1. Яке з понять ширше:
 - а) субкультура; б) етнічна культура;
 - в) культура особи; г) національна культура.
2. Уявлення про культуру як живий організм із відповідним функціональним зв'язком усіх його компонентів лежить в основі концепції:
 - а) еволюційної; б) психологічної; в) соціологічної; г) функціональної.
3. У яку добу термін «культура» увійшов у науковий обіг:
 - а) Нового часу; б) Відродження; в) Античності; г) Середні віки.
4. Коли було запропоновано термін «культурологія»?
 - а) у 1909 р.; б) у 1850 р.; в) у 1962 р.; г) у 1802 р.
5. Як у культурології називаються загальні риси для всіх типів культур?
 - а) культурні аспекти; б) культурний імператив;
 - в) культурні відмінності; г) культурні універсалії.
6. Що не відноситься до форм духовної культури:

- а) наукові знання; б) норми; в) естетичні цінності;
г) релігійні, політичні ідеали; д) засоби виробництва.
7. Що включає матеріальна культура:
а) культуру праці, мораль, політику;
б) релігійні, наукові, етико-естетичні цінності;
в) культуру топосу, естетичні, правові цінності;
г) культуру побуту, матеріального виробництва, праці.
8. Продукт культури, що виник поза природними процесами і створений людиною, суспільством:
а) архаїзм; б) артефакт; в) архетип; г) архе.
9. Як називається процес біологічної і культурної еволюції:
а) космогенез; б) біогенез; в) антропосоціогенез;
г) соціогенез; д) антропогенез.
10. Для мислення первісної людини характерна:
а) релігійність; б) філософічність; в) міфологічність;
г) персоналістичність; д) планетарність.
11. Наділення людськими рисами та властивостями природи, тварин, предметів і фантастичних створінь – це:
а) антропоцентризм; б) космоцентризм;
в) антропоморфізм; г) теоцентризм.
12. Релігія, пов'язана з вірою у зв'язок людини з твариною:
а) тотемізм; б) фетишизм; в) анімізм; г) магія; д) політеїзм.
13. Яку стародавню країну Сходу вважають батьківщиною писемності:
а) Лівію; б) Єгипет; в) Ефіопію; г) Шумери.
14. Особливою рисою давньосхідних суспільств є:
а) динамічність; б) демократичність; в) традиційність;
г) відкритість; д) штучність.
15. Східна культура орієнтована на:
а) теперішнє; б) майбутнє; в) минуле і майбутнє; г) минуле.
16. У якій стародавній країні Сходу мистецтво муміфікації було найбільш досконалим:
а) Ефіопії; б) Єгипті; в) Китаї; г) Месопотамії; д) Лівії.
17. Хто з персоналій не належить до античних філософів:
а) Сократ; б) Демокрит; в) Платон; г) Геродот.
18. Ідеал людини в Античній культурі:
а) універсал; б) страстотерпець; в) раб; г) мислитель; д) герой.
19. Атомістична картина світу характеризує культуру:
а) Середньовіччя; б) Відродження; в) Античність; г) Нові часи.
20. Які поняття невластиві Античній культурі:

а) агора; б) софісти; в) поліс; г) аскетизм?

21. Яке досягнення не належить культурі Стародавньої Греції:
а) автономізація індивіда; б) закладання основ європейської юриспруденції; в) демократизація суспільства; г) прорив від міфу до логосу.
22. Система письма у стародавніх греків:
а) клинописна; б) піктографічна; в) алфавітна; г) ієрогліфічна.
23. Хто з персоналій не належить до античних філософів:
а) Аристотель; б) Геродот; в) Сократ; г) Демокрит; д) Платон; е) Геракліт?
24. Вислів «людина є міра всім речам» належить:
а) Аристотелю; б) Сократу; в) Протагору; г) Платону; д) Фалесу.
25. У який період розвитку Стародавньої Греції відбувся розквіт філософсько-естетичної думки:
а) гомерівський; б) класичний; в) архаїчний; г) елліністичний?
26. Як прийнято називати найвищий розвиток матеріальної і духовної культури в античних Афінах:
а) «золотий вік»; б) «срібний вік»;
в) «діамантовий вік»; г) «олімпійський вік».
27. Хто з персоналій не належить до великих давньогрецьких драматургів, які сприяли розквіту трагедії:
а) Есхіл; б) Софокл; в) Еврипід; г) Платон?
28. Давньоримська світо модель:
а) соціальна; б) державна; в) персоналістична; г) антропоцентрична.
29. Культуру Стародавнього Риму характеризує:
а) споглядальність, безкорисливість, полемічність;
б) реалізм, утилітарність, прагматизм;
в) демократизм, агональність;
г) пріоритет духовних, моральних цінностей над матеріальними.
30. Панівний світогляд Середньовіччя:
а) антропоцентризм; б) гуманізм; в) космоцентризм;
г) ірраціоналізм; д) теоцентризм.
31. Найвищі духовні цінності в самореалізації особистості доби Середніх віків:
а) аскетизм; б) раціоналізм; в) гуманізм; г) агональність.
32. Вкажіть діячів культури, які належать до епохи Середньовіччя:
а) Франческо Петрарка, Рафаель Санті; б) Рене Декарт, Ісаак Ньютон;
в) Августин Аврелій, Іоанн Златоуст; г) Аристотель, Платон.
33. Культурні явища доби Середньовіччя:
а) агон, схоластика, маньєризм; б) гуманізм, калокагатія, агора;
в) трубадури, патерик, готика; г) дифірамби, куртуазність, універсалізм.

34. Які мистецькі стилі притаманні Середнім вікам:
- а) готика, романський; б) бароко, класицизм;
 - в) футуризм, рококо; г) романтизм, дадаїзм?
35. Що із світоглядних цінностей характерне добі Середньовіччя:
- а) міфологія; б) аскетизм; в) скептицизм; д) еклектика.
36. Модель часу доби Середньовіччя:
- а) циклічна; б) хвильова; в) лінійна; г) спіральна.
37. Хто ввів в ужиток термін «Відродження»:
- а) М.Коперник; б) Гегель; в) Д.Вазарі; г) Д.Дідро?
38. Видатні представники Реформації – це:
- а) М.Кузанський; б) М.Лютер; в) Петрарка; г) Леонардо да Вінчі.
39. Доба Відродження – це відродження традиції:
- а) архаїчної; б) давньосхідної; в) далекосхідної;
 - г) античної; д) середньовічної.
40. Ідейний напрям доби Відродження:
- а) глобалізм; б) гуманізм; в) технократизм; г) раціоналізм.
41. Перший гуманіст Італії:
- а) Бокаччо; б) Петрарка; в) Салютатті; г) Леонардо Бруні.
42. Представниками якої доби були Ф. Аквінський, П. Абеляр, Р. Бекон:
- а) Середньовіччя; б) Античності; в) Нового часу; г) Відродження.
43. Одна з найдавніших форм моделювання інформації про світ:
- а) філософія; б) міфотворчість; в) історія; г) релігія.
44. Що стало першою українською літературно-історичною пам'яткою княжої доби:
- а) житія; б) літопис; в) билини; г) думи; д) молитви, псалми.
45. Поняття «ноосфера» було розроблене:
- а) В. Вернадським; б) Ф. Аквінським; в) Т. Мором; г) М. Бердяєвим.
46. Ренесансна модель світу:
- а) антропокосмічна; б) антропоморфна; в) антропоцентрична;
 - г) космоцентрична; д) космоморфна.
47. Геокультура України включила її в орбіту впливу культури:
- а) давньоримської; б) давньогрецької; в) давньосхідної;
 - г) далекосхідної; д) середньоазійської.
48. Поняття колективного несвідомого було розроблено:
- а) А. Тойнбі; б) З. Фройдом; в) Е. Фромом; г) К.-Г. Юнгом.
49. Що характеризує феномен Реформації:
- а) полісна ідеологія; б) утвердження феодалізму;
 - в) криза капіталізму; г) боротьба проти папства і кліру;
 - д) домінування колективної свідомості над індивідуальною?

50. Ідеальна особистість Ренесансу:

а) герой; б) мислитель; в) раб; г) аскет; д) універсал.

51. У яку добу розвитку західноєвропейського суспільства виникає філософія:

а) Середньовіччя; б) Античності; в) XX ст.; г) Нового часу; д) Ренесансу?

52. Твір «Промова про гідність людини» належить:

а) Т. Кампанелла; б) Ф. Петрарка; в) П. Мірандола; г) Д. Аліг'єрі.

53. Яку першу школу вищого типу було відкрито в Україні у 1576 р.:

а) Віленська (єзуїтська) академія; б) Острозька академія;

в) Болонський університет; г) Слуцька вища школа.

54. У системі духовних цінностей української культурної традиції домінують: а) розум; б) серце; в) дія; г) недіяння.

55. Картина світу Новітньої доби:

а) космоморфічна; б) антропоморфічна; в) антропоцентрична;

г) антропокосмічна; д) космоцентрична.

56. Панування наукового світогляду відбулося в епоху:

а) Нового часу; б) Відродження; в) Середньовіччя;

г) XX ст.; д) Античності.

57. Загальний прогрес знань, розповсюдження передових ідей, що вважалося рушійною силою історичного розвитку розпочався у:

а) XIX ст.; б) XVI ст.; в) XVIII ст.; г) XVII ст.

58. Заклик: «Знання – це сила» був породженням доби:

а) Новітньої; б) Нової; в) ренесансної; г) середньовічної.

59. Класицизм XVIII ст. продовжив традиції:

а) Давнього Сходу; б) Античності; в) Середньовіччя; г) Ренесансу.

60. У якому столітті реалістичні мотиви проникають в європейський живопис: а) XIX ст.; б) XVIII ст.; в) XVII ст.; г) XX ст.?

61. Художня течія XX ст., яку створили П. Пікассо, Дж. Брак:

а) фовізм; б) натуралізм; в) кубізм; г) абстракціонізм.

62. Художня течія культури XIX ст., біля витоків якої стояли К. Моне, О. Ренуар:

а) примітивізм; б) кубізм; в) абстракціонізм; г) імпресіонізм.

63. Як називається широкомасштабний процес заміни релігійної системи цінностей світською:

а) синкретизм; б) секуляризація; в) сцієнтизм; г) інноваційність?

64. Яка сфера містить всі вияви розумової діяльності людини, всю матеріальну й духовну культуру:

а) теосфера; б) біосфера; в) ноосфера; г) техносфера.

65. Яка із даних форм культури проявляється у низькому рівні духовності, розважальності, маніпулюванні свідомістю людських мас:
- а) елітарна культура; б) народна культура;
 - в) масова культура; г) інформаційна культура.
66. До синтетичних видів мистецтва відносять:
- а) живопис; б) скульптуру; в) театр; г) літературу; д) музику.
67. Американська культура орієнтована на:
- а) минуле; б) теперішнє; в) майбутнє; г) теперішнє і майбутнє.
68. Масова культура – це:
- а) формування високих смаків у суспільній свідомості;
 - б) процес формування споживацького світовідношення;
 - в) процес формування особистості;
 - г) процес індустріалізації суспільства.
69. Західній культурі властиве:
- а) зануреність у внутрішній світ людини, традиція, поступовість, помірність;
 - б) панування принципу діяльності, перетворення хаосу у космічний порядок;
 - в) діалектичне розуміння розвитку соціуму;
 - г) практична реалізація наукового методу пізнання.
70. Як називається культура, представники якої віддалені від традиційної культури:
- а) адаптивна; б) художня; в) альтернативна; г) маргінальна.
71. Як називається вид письма, при якому зображення наближені до своїх реальних значень:
- а) каліграфія; б) піктографія; в) стиль; г) азбука.
72. Який художній напрямок нехарактерний добі Просвітництва:
- а) абстракціонізм; б) бароко; в) класицизм; г) рококо.
73. Які ідейно-художні напрями і течії об'єднує модернізм:
- а) експресіонізм, кубізм, сюрреалізм; б) романтизм, футуризм, класицизм;
 - в) рококо, дадаїзм, абстракціонізм; г) авангардизм, бароко, конструктивізм?
74. Різке неприйняття норм традиційної культури – це:
- а) конформізм; б) конфлікт; в) субкультура;
 - г) контркультура; д) альтернативна культура.
75. Активне самоутвердження людини в земному бутті властиве добі:
- а) Середньовіччя; б) Відродження; в) Античність; г) Нові часи.
76. Хто з європейських мислителів написав роботу «Занепад Європи», яка заклала основи сучасної культурології:

а) Ф. Ніцше; б) О. Шпенглер; в) Г. Спенсер; г) Дж. Фрезер.

77. Ідея того, що культура ґрунтується на придушенні та забороні природних потягів, належить:

а) М. Бердяєву; б) К.-Г. Юнгу; в) Е. Фрому; г) З. Фройдю.

78. За О.Шпенглером, поява цивілізації засвідчує:

а) новий, більш продуктивний етап розвитку культури;

б) занепад культури, вичерпування нею своїх творчих потенцій;

в) есхатологічний хід історичних подій;

г) неспинний прогрес у матеріальному і духовному житті націй.

79. Різке неприйняття норм традиційної культури – це:

а) конформізм; б) конфлікт; в) субкультура; г) контркультура; д) альтернативна культура.

80. Хто розглядав цивілізацію як смерть культури:

а) О. Шпенглер; б) Х. Ортега-і-Гасет; в) А. Тойнбі; г) Ф. Шиллер?

Література

Базова

1. Історія світової культури: Навч. посіб. / Керівник колективу Л.Т. Левчук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Либідь, 2003. – 314 с.
2. Шевнюк О.Л. Культурологія: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2007. – 353 с.
3. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула. – К., 2008. – 367 с.

Допоміжна

1. Багацький В.В., Кормич Л.І. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст.: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2004.
2. Європейська та українська культура в нарисах: Навч. посіб. / За ред. І.З. Цехмістро та ін. – К.: ЦНЛ, 2003. – 320 с.
3. Культурологія: Навч. посіб. Для студ. ВНЗ. / Упоряд.: О.І.Погорілий, М.А. Собуцький. – К.: Києво-Могилянська академія, 2005.
4. Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За ред. А.В. Яртися, С.М. Шендрика, С.О. Черепанової. – Львів: Світ, 2005.
5. Людина і світ: Підручник / Губерський Л.В., Кремень В.Г. – К.: Знання, 2001.
6. Носова А. Людина у цивілізації: Захід і Схід. – К., 1998.
7. Петрушенко В.Л., Пинда Л.А., Подольська Є.А. та ін. Культурологія: Навч. посіб. для студ. ВНЗ I-IV рівнів акредитації. – 4-те видання, стереотипне / За заг. ред. проф. В.М. Пічі. – Львів: Магнолія плюс, – 2006.